

DJURADJ KEEMAN, pensioner
NOVA TOPOLA br.41 opš. Bos. Gradiska

✓
Arhiv Eo. Dr. ...
AEK

S J E Č A N J E

na DARDIĆA ILIJU obudara iz Karajzovaca, komunistu i revolucionara.

Dardića Iliju poznajem od djetinjstva jer smo rođeni u istom selu i bili smo komšije. Mislim da je rođen 1902 godine. Rođen je u srednje imućnoj porodici od oca Lazara i majke Mare Strašivuk u vrlo čestitoj i radnoj porodici. Porodica je bila brojna, jer je bilo 12 djece u roditelja: 10 sinova i 2 kćeri. Ilija nije išao u osnovnu školu, nego je sam naučio čitati i pisati. Kao samouk otišao je 1922. godine naizučavanje obudarskog zanata kod Svabe Johana Štenena koji je u Novoj Topoli imao svoju obudarsku radnju. Obudarski zanat završio je 1925. godine i pošto se nije mogao zaposeliti u Novoj Topoli, otišao je u Beograd.

Bez obzira što Ilija nije imao škole razvio se u vrlo jakog političkog radnika, marksistu, a kako je u porodici vaspitan da voli pravdu, postao je vrlo human čovjek, veliki pobornik pravde i zaštitnik siromašnih. Mnogo je čitao, a naročito marksističku literaturu i to ubjedljivo prenosio na druge. Bio je vrlo dobar govornik, talentovan i masovik, mogao je da okuplja mase oko sebe i među drugovima vrlo omiljen kao dobar, drug i prijatelj.

Neznam gdje je prvo radio kada je došao u Beograd, ali znam da je uskoro po njegovom odlasku u Beograd formirana Obudarska zadruga koja se zvala "Refleks" negdje na Kalimegdanu. Ilija je bio jedan od osnivača ove zadruge. Čini mi se da je u zadrugi bilo oko 15 (petnaest) članova. Od članova te zadruge sa Ilijem je u Karajzovce dolazio Nikola Janković, Kristina Kovačević i Florijan po narodnosti Mađjar, ali neznam da li je to bilo njegovo pravo ime.

Koliko ja znam Ilija je primljen za člana KPJ negdje 1928 ili 1929. godine, ali mislim da o tome bolje zna Keeman Marko stolar iz Zemuna.

Neznam koliko je puta Ilija Dardić iz Beograda "šupiran" u svoje selo Karajzovce, ali znam kada god je Ilija dolazio u selo da su šandari vršili pretres Dardića kuća i pretres moje kuće i kuće Ostoje Keemana. Nekoliko puta Iliju su u selu hapsili i vezanog u lancima odvodili u zatvor. Više puta dolazio je u selo sa svim modar od šandarskih uboja.

I pored strašnog mučenja u zatvoru Ilija nikada nikoga nije odao. U zatvoru je obično ostajao i više mjeseci, a jednom je čak bio godinu dana. To smo doznali kada ga je brat Branko otišao tražiti. Jer, čim se Ilija nije redovno javljao kući, braći, znalo se da je u zatvoru. Nekaš bi kući u selo javili Ilijini drugovi i onda bi ga u zatvoru obilasio brat Branko.

Ilije je obavezno dolazio pred svake iztore kući u selo Karajzovce. Saznao bi povjerljive ljude, seljake iz svog sela i ponekog iz obližnjih sela i upuštao ih za koga će glasati. Držao je seljacima govore i predavanja i vršio veliki uticaj na seljake. Mač dju seljacima uživao je veliki ugled. Javno se iskazivao kao komunist i javno među seljacima govorio: "nema ništa dok se kralj i ovi kapitalisti ne sklone, sve dotle neće biti života". Bio je vrlo human čovjek i nastojao je da pomogne siromašnima.

Ilijinu humanost i osjećaj za sirotinju donekle može da ukaže i ovaj primjer: On je česta siromašnih mladića odveo u Beograd na učenje zanata ili zaposlenje, ali uglavnom na zanat. Na zanat je odveo svoje sinove Savu i Slavka Dardića, 4 (četiri) brata Kandića koji su bili najsiromašniji u našem selu od kojih su dvojica Pero i Branko otišli na zanat, dok su Krešo i Ilija radili kao fizički radnici. Dalje na zanat je odveo Zoravku Pavić, Žarka Kecmana, Venu Blaha, Vujičića Mirka svi iz Karajzovaca, te tri brata Radivojca iz Trešeljca, Pantu, Stojana i Stevu, Jovu Kalajžića iz Mašića i još neke. O svima ovim mladima brinuo se kao otac, materijalno ih pomagao i u ime roditelja sa poslodavcima sklapao ugovore.

Ja sam išao u Beograd (neznam je li to bila 1930 ili 1931) Kada je bila proslava dobrovoljaca solunaca. Pošto je moj otac Mile bio solunski dobrovoljac i umro 1927.godine, to sam onda ja išao na tu proslavu. Bilo je to posvećenje zastave dobrovoljačke sa Solunskog fronta kojoj je kumovao kralj Aleksandar. Organizator ove proslave obezbjedio nam je besplatnu željezničku kartu za prevoz i smještaj u Osnovnoj školi "Vojislav Ilić" gdje su učionice pretvorene u spavaonice gdje je samo slama bila prostirta. Za ishranu se morao svaki posjetilac sam brinuti. Na tu svečanost došao je Ilija i pronašao mene i Blagoju Šušnjara solunskog dobrovoljca i odveo nas na ručak u hotel, a mene i na spavanje u njegov stan.

Po povratku kući iz Beograda, Ilija je spakovao jedan paket od 12 (dvanaest) knjiga koje su bile zabranjene da ponesem kući

da ih čitam i da ih dajem našitanje povjerljivim ljudima. Sedam se samo nekih naslova tih knjiga: Kapital od Marksa I i II dio, Mati od Gorkog, Dimitrovo selo i još neke manje knjige. Te knjige davao sam na čitanje Dmitru Baraću, Stevi Iliću, Karlu Bjeli, Bošku Šmitanu, Ljubi Mandiću u Karajzovcima, a nošene su i u Mašiću u kuću Topića i Kalajdžića.

Ilija je početkom marta 1941. godine mobilisan i trebao je da se javi u neku jedinicu u Sloveniji. Iz Beograda je uvratio kući u Karajzovec da se pozdravi sa porodicom. Tom prilikom je rekao: "ko zna hoćemo li se više vidjeti. Jugoslavija će izgubiti rat i puno će naroda izginiti. Ovi generali će sigurno izvesti Jugoslaviju fašizmu fašizmu, ali narod će se jednoga dana podići protiv fašizma i Komunistička će partija pobijediti." I zaista više se nijesmo vidjeli.

Ilije je ubijen u logoru na Banjici, a pored Ilije poginula su mu još 4 brata: Jovo, Gligo, Mihajlo i Mile i dva sinova Gojko i Slavko.

Nova Topola 4.11.1981.g.

